Ehrlichiosis

Waa maxay *ehrlichiosis*?

Cudurka e*hrlichiosis* waa mid ka mid ah cudurada badan ee shilinta laga qaado ee Maraykanka. Ugu yaraan saddex nooc oo bakteeriya oo kala duwan ayaa ku sababi kara *ehrlichiosis* dadka ku nool Mareykanka: *Ehrlichia chaffeensis*, *Ehrlichia ewingii*, iyo *Ehrlichia muris* subspecies *eauclairensis*. Xanuunada bini-aadanka ee ay keenaan *E. chaffeensis* iyo *E. ewingii* ayaa sida caadiga ah laga soo sheegaa koonfur-bari iyo koonfurta-bartamaha Maraykanka, halkaas oo shilinta lone star laga helo.

Gobolka Minnesota, tiro yar oo ka mid ah xaaladaha jirrada bini-aadanka oo ay keento *E. muris eauclairensis* ayaa sanad walba la soo sheegaa. Noocyadan ayaa markii ugu horraysay la aqoonsaday 2009-kii waxaana ilaa iyo hadda bukaanada la arkay ay sheegeen inay u dhawdahay inay soo gaadhay shilinta lugaha madow ee Minnesota ama Wisconsin. Intaa waxaa dheer, tiro yar oo ah jirrooyinka bini'aadanka oo ay keento *E. chaffeensis* ayaa sanad walba laga soo sheegaa Minnesota, qaar ka mid ahna kuwan waxay u safreen gobolada koonfurta halkaasoo cudurku uu yahay mid aad u badan.

Sidee dadku u qaadi karaan *ehrlichiosis*?

Dadku waxay u qaadi karaan *E. muris eauclairensis* sida badan qaniinyada shilinta lugaha madow (deer tick) taasi oo sidda bakteeriyada *E. muris eauclairensis* Dhammaan shilinta lugaha madow ma sidaan bakteeriyadan, dhammaan dadka ay qaniinto shilinta lugaha madowna ma bukoodaan. Shilintu waxay u baahan tahay inay qofka ku dhagganaato muddo kahor inta ayna cudurka faafisa. Wakhtigan lama garanayo marka la eego *E. muris eauclairensis* laakiin waxay noqon kartaa qiyaastii 12-24 saacadood haddii ay u dhaqmayso si la mid ah anaplasmosis, oo ah jirro bakteeriya keento oo aad ugu dhaw.

Shilinta lugaha madow waxay ku nooshahay dhulka meelaha dhirta leh ama meelaha kaynta badan leh. Shilintu waxay ka raadsataa wax ay ku dul noolaato heerka ama heer u dhaw waxayna qabsataa marka qof ama xayawaan meesha soo maraan. Shilintu ma booddo, duusho ama kama soo dhacdo geedaha.

Gobolka Minnesota, bilaha Abriil ilaa Luulyo iyo Sebtembar ilaa Oktoobar ayaa ah kuwa khatarta ugu wayn ee in shilintu qofka qaniinto. Khatarta waxay ugu badan tahay bilaha Juunyo ama Luulyo sanad kasta. Shilinta lugaha madow waa wax yaryar; kuwa qaangaarka ah waxay la xajmi yihiin abuurka sisinta kuwa carruurta ahna waxay la xajmi yihiin siidhka bobiga. Iyadoo ay ugu wacan tahay xajmigooda yar, qofku ma ogaan karo in shilin qaniinsan tahay.

Waa maxay astaamaha *ehrlichiosis*?

In kasta oo dadka da' kasta ay qaadi karaan *ehrlichiosis*, astaamuhu waxay u muuq karaan inay ugu daran yihiin dadka waayeelka ah iyo kuwa difaaca jirkoodu yar yahay. Calaamadaha iyo astaamaha waxaa ka mid noqon kara:

- **Qandho**
- **Madax-xanuun**
- **Murqo xanuun**
- **Tirada yar ee baleetlatiska ku jirto dhiigga**

Xanuun khatar ah iyo dhibaatooyin ayaa dhici kara haddii caabuqa aan si sax ah loo daawayn.

Sidee loo ogaan karaa *ehrlichiosis*?

Haddii qofku tuhmo inuu qabo cudurka *ehrlichiosis*, waa inuu la xiriiraa dhakhtarka sida ugu dhakhsaha badan ee suurogal ah si looga baaro loogana daaweeyo. Baarista *ehrlichiosis* waxay kusalaysan tahay taariikhda gaadhista deegaan shilintu joogto, baaris jireed, iyo

tijaabooyin shaybaar si loo xaqiijiyo waxa qofka haya.

Sidee loo daaweeyaa *ehrlichiosis*?

Ehrlichiosis waxaa lagu daaweeyaa antibaytootigis. Daawayntu waa inaan dib loo dhigin haddii la tuhunsan yahay jiritaanka *ehrlichiosis*. Waxaa suurtagal noqon karta in la qaado *ehrlichiosis* wax ka badan halmar markaa sii waad si aad isaga ilaaliso qaniinyada shilinta oo la xiriir dhakhtarkaaga haddii aad ka shakisan tahay inaad leedahay astaamaha *ehrlichiosis*.

Sidee baan u yarayn karaa khatartayda?

Ma jiraan wax tallaal ah oo bini-adanka ah hadda oo loo heli karo *ehrlichiosis*. Yaraynta gaadhista meelaha shilintu joogto ayaa ha difaaca ugu fiican ee ka dhanka ah cudurka shilinta laga qaado.

Iska ilaali qaniinyada shilinta:

- Ogow meesha ay shilintu ku nooshahay iyo marka ay firfircoon yihiin.
  - Shilinta lugaha madow waxay ku nooshahay aagagga geedaha waawayn ama kaynta leh.
  - Gobolka Minnesota, firfircoonida shilinta lugaha madow waxay ugu firfircoon tahay laga bilaabo Abriil -- Luulyo iyo Sebtembar -- Oktoobar.
- Isticmaal celiye shilin oo ammaan ah iyo wax-ku-ool ah haddii aad joogto aagagga ama agagaarka meelaha shilintu ku nooshahay. Raac tilmaamaha waxsoosaarka oo dib ugu isticmaal sida la tilmaamay.
  - Isticmaal **celiyayaasha DEET** (ilaa 30%) maqaarka ama dharka. Ha u isticmaalin DEET dhallaanka ka yar da'da laba bilood.
  - Hore ugu sii daawee dharka iyo qalabka **celiyayaasha permethrin** kusalaysan si aad iskaga ilaaliso qaniinyada shilinta muddo ugu yaraan ah laba toddobaad adiga oo mar labaad isticmaalin. Ha u isticmaalin permethrin maqaarkaaga.
- Xiro dhar iftiin leh oo kaa caawiya inaad si dhib yar u aragto shilinta. Xiro shaadh iyo surwaal dheer si aad u daboosho maqaarkaaga.
- Ku dhaq dharka qallalan iyo qalabka kul sare ugu yaraan 60 daqiiqo kadib markii aad wakhti ku soo qaadatay aagag ay shilini ku nooshahay.
- Kala hadal dhakhtarkaaga xoolaha wax ku saabsan waxsoosaarka ammaanka iyo wax-ku-oolka ah ee aad isticmaali karto si aad u ilaaliso rabbaayaddaada.

Hubi shilinta ugu yaraan halmar maalintii kadib markaad wakhti ku qaadato meelaha ay shilintu ku nooshahay.

- Jirkaaga oo idil si dhaw ugu baadh muraayad, gaar ahaan meelaha ay adag tahay in la arko sida bisqinta iyo kilkisha.
- Soo goo shilinta isla marka aad aragto.
- Isticmaal birqabadyo ama farahaaga si aad shilinta u qabato meel afkeeda u dhaw. Si tartiib ah u soo goo shilinta. Ku nadiifi aagga saabuun iyo biyo.
- Ka baar qalabkaaga iyo rabbaayadahaaga shilin.

Maaree meelaha ay shilintu ku nool yihiin:

- Xaaq cawshka iyo dhabbooyinkana bannee si joogto ah.
- Googoo caleemaha iyo kaynta.
- Ka samee gidaar ah qoryo ama dhagaxaan halka u dhaxaysa cawska iyo looxaanta la googooyey.

Minnesota Department of Health
Vectorborne Diseases Unit
PO Box 64975
St. Paul, MN 55164
651-201-5414
www.health.state.mn.us

Ehrlichiosis – Somali (4/11/19)

Si aad ugu hesho macluumaadkan qaab kale, wac 651-201-5414. Waxaa lagu daabacay warqad dib loo warshadeeyey.